

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені О.О. БОГОМОЛЬЦЯ

«Затверджено»
на методичній нараді
кафедри педіатрії №1
Завідувач кафедри

Професор О.В.Тяжка _____
«_____» _____ 2013р.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДО ПРАКТИЧНОГО (СЕМІНАРСЬКОГО) ЗАНЯТТЯ

Навчальна дисципліна	Догляд за хворими
Модуль	1
Змістовний модуль	3
Тема заняття №3	Особливості гігієни дітей I року життя та догляд за ними в стаціонарі дитячої лікарні. Дезінфекція та стерилізація предметів догляду за дітьми.
Курс	2
Факультет	Медичний №1

1. Актуальність теми

Особливості гігієни дітей та догляд за ними в стаціонарі дитячої лікарні є актуальною проблемою педіатрії. Від правильно організованої роботи, ретельного виконання практичних навичок по догляду за хворою дитиною, дотримання особистої гігієни залежить перебіг захворювання, терміни одужання та подальшої реабілітації дитини.

2. Конкретні цілі

- демонструвати володіння навичками забезпечення особистої гігієни дітей 1-го року життя;
- демонструвати володіння навичками догляду за дітьми в стаціонарі дитячої лікарні;
- знати проведення дезінфекції мензурок, термометрів
- вміти провести дезінфекцію пляшечок, сосок
- демонструвати вміння обробки горщиків, іграшок, сповивальних столів

3. Базовий рівень підготовки

Назви попередніх дисциплін	Отримані навички
Кафедра біології	Описати та визначити грибкову інфекцію(пліснявку)
Кафедра гігієни дітей та підлітків	Володіти навичками догляду за шкірою та слизовими дітей в дитячих стаціонарах
Кафедра фармакології	Вміти застосовувати очні та вушні краплі
Кафедри анатомії та нормальної фізіології	Знати будову та функцію ока, вуха, температуру тіла дитини
Медична хімія	Розраховувати необхідну концентрацію дезінфікуючих засобів.
Медична фізика	Порівняти різні види фізичних методів стерилізації.

4. Завдання для самостійної праці під час підготовки до заняття.

4.1. Перелік основних термінів, параметрів, характеристик, які повинен засвоїти студент при підготовці до заняття:

Термін	Визначення
Дезінфекція	Це система заходів, спрямована на знищення збудників захворювань і створення умов, що перешкоджають їхньому поширенню в навколишнім середовищі
Дезінсекція	Метод, що забезпечує знищення комах, переносників інфекційних захворювань
Стерилізація	Метод, що забезпечує загибель у стерилізаціонім матеріалі вегетативних і спорових патогенних і непатогенних мікроорганізмів

4.2. Теоретичні питання до заняття:

1. Як доглядати за шкірою дитини до 1 року?
2. Як доглядати за ротовою порожниною, вухами, очима, носовими ходами дитини різного віку ?
3. Вкажіть особливості гігієни дівчаток
4. Які особливості гігієни пацієнта дитячої лікарні.
5. Як сповивати дітей грудного віку?
6. Які методи профілактики та лікування пліснявки ви знаєте?
7. Як використовуються очні та вушні краплі?

4.3. Практичні роботи (завдання), які виконуються на занятті :

Практичні навички	Засоби навчання
Провести переміну натільної та постільної білизни хворому, що знаходиться на постільному режимі	Пелюшки, розпашонки, памперс
Підготувати необхідні засоби та продемонструвати на муляжі техніку догляду за очима, вухами, ротовою порожниною	Муляж, ватні тампони, турунди, розчини

Зміст теми:

ОСОБИСТА ГІГІЄНА ДІТЕЙ ЗАЛЕЖНО ВІД СТАТІ І ВІКУ В СТАЦІОНАРІ ДИТЯЧОЇ ЛІКАРНІ. ОСОБЛИВОСТІ ГІГІЄНИ ДІВЧАТОК.

Діти повинні перебувати в чистоті, мати охайний вигляд. Персонал забов'язаний причісувати дітей, стригти нігті, при необхідності допомагати одягатися. Діти дошкільного віку, що знаходяться на загальному режимі, повинні самостійно щодня вранці і ввечері вмиватися, чистити зуби, мити вуха. Після вмивання необхідно вмивати руки та лице сухим рушником. У деяких дітей дошкільного, а нерідко і шкільного віку шкіра від частого миття і поганого витирання червоніє, стає сухою, вкривається тріщинами і садном. Щоб уникнути цього, потрібно навчити дітей правилам гігієни, в цілях профілактики шкіру на ніч рекомендувати мазати дитячим кремом.

При необхідності потрібно допомогти дитині правильно вибрати дитячу зубну пасту і пояснити, як правильно користуватися зубною щіткою, дотримуючи певну послідовність дій (чищення зубів 2 рази на добу, щітку спрямовувати по зубах зверху вниз і знизу догори попереду і позаду).

Медичні сестри повинні допомагати хворим раннього і дошкільного віку. Наприклад, розчісувати дівчаткам довге волосся індивідуальним гребінцем, щодня вранці і увечері підмивати зовнішні статеві органи теплою кип'яченою водою в напрямі спереду назад, до заднього проходу. Раз на тиждень перевіряють стан нігтів, раз в 7-10 днів організовують гігієнічну ванну. Цього ж дня змінюють натільну і постільну білизну, одяг. При необхідності одяг і натільну білизну змінюють частіше.

Обробка ротової порожнини дитини при пліснявці.

Хвора дитина повинна споліскувати ротову порожнину після кожного прийому їжі, особливо при захворюваннях ротової порожнини (стоматит, ангіна, фарингіт). Рационально полоскати рот 1,5% - 2,5% содовим або 1% сольовим розчином. З метою профілактики пліснявки усі предмети догляду за дитиною варто кип'ятити. Сосок грудей матері перед годуванням треба мити перевареною водою, після годування обробляти соски 1% розчином натрію гідрокарбонату та 1% розчином діамантового зеленого.

Для лікування пліснявки застосовують багаторазове (5-6 разів на добу) зрошування порожнини рота 2-5% розчином натрію гідрокарбонату, 10-20% розчином бури з гліцерином. У дитини грудного віку, якщо пліснявка погано піддається лікуванню доцільно застосовувати 2-3 рази на добу суспензію ністатину з гліцерином. Соску змочують у суспензії і дають дитині.

Догляд за очима.

Спеціального догляду за очима не вимагається. Дитина промиває очі під час ранішнього і вечірнього туалету. Проте, якщо є виділення, що склеюють вії, очі промивають за допомогою стерильного ватного тампону, змоченого теплим міцним чаєм від зовнішнього кута до перенісся.

При захворюваннях очей по розпорядженню лікаря проводять закрапування крапель або втирання мазей. Перед процедурою медична сестра ретельно мие руки з милом і щіткою, протирає їх спиртом. Піпетку для закрапування крапель і лопатку для закладки мазі перед вживанням кип'ятять.

Для закрапування в очі в піпетку набирають лікарський засіб. Вказівним пальцем злегка відтягують нижню повіку, іншою рукою з піпетки повільно випускають одну краплю (ближче до носа). Хворий при цьому повинен дивитися в протилежну сторону. Через деякий час закрапують другу краплю і просять дитину закрити очі. Після використання очну піпетку промивають теплою водою і поміщають в спеціальний футляр.

Очну мазь закладають за допомогою скляної лопатки. Для цього відтягують нижню повіку і на кон'юнктиву поміщають мазь, очі просять закрити, обережними рухами пальців по повіці розтирають мазь.

Догляд за вухами. Під час щоденного ранішнього туалету, коли дитина вмивається, дитина повинна мити і вуха. При виявленні сірчаної пробки в зовнішньому слуховому проході її видаляють. Для цього у вухо закрапують декілька крапель 3% перекису водню або стерильного вазелінового масла, за допомогою ватної турунди обертальними рухами видаляють пробку. При закрапуванні крапель в ліве вухо голову хворого нахиляють до правого плеча. Лівою рукою відтягують мочку вуха, правою закрапують кілька крапель в слуховий прохід. Після цього у вухо закладають невеликий ватний тампон на декілька хвилин або пов'язують голову хустиною.

Догляд за порожниною носа. Якщо дитина самостійно не може звільнити ніс, то йому надає допомогу медична сестра – видаляє скориночки, що утворилися. Для цього в носові ходи поперемінно вводять ватну турунду, змочену вазеліною олією (бажано стерильною), гліцерином або іншим масляним розчином. При цьому голову дитини закидають назад і через 2-3 хвилини обертальними рухами видаляють скориночки. Догляд за носом вимагає певного навику і терпіння.

Стрижка нігтів. Для цього використовують маленькі ножиці з заокругленими браншами, щоб не поранити шкіру. Після закінчення стрижки ножиці обов'язково протирають ватою, змоченою спиртом або 0,5% розчином хлораміну.

Догляд за волоссям. Він полягає в митті голови, розчісуванні волосся, плетінні кіс. Для розчісування волосся використовують лише індивідуальні гребінці. Причесати коротке волосся у хлопчиків звичайно не складно. Довге волосся у дівчаток необхідно розділити на окремі пасма, розчесати кожне окремо, при необхідності заплести коси. За наявності значної кількості лупи або забрудненого волосся використовують густий гребінець, змочений у розчині столового оцту. Голову миють дитячим милом або шампунем.

Сповивання дітей грудного віку. Після народження: спочатку вдягається тоненька розпашонка (закладається позаду на спині), потім тепла розпашонка (закладається на грудях), на промежині укладається підгузок (або памперс). Дитина загортається в тонку пелюшку, головним чином ручки та ніжки. У випадку використання підгузника позаду від попереку до колін укладається поліетиленова клейонка (дитина у памперсі цього не потребує). Остаточна маля загортається в теплу пелюшку; на першому місяці життя дитина пеленається з ручками.

Хустинка вдягається на голову тільки після ванни, на свіжому повітрі та по медичних показах. З 2 місяця життя сповивання аналогічно описаному, проте ручки не ховаються і знаходяться поверх пелюшки. На 3 місяці, коли дитина в денний час не спить, на нижні кінцівки вдягають повзуни; на 4-5 місяці на шию вдягають надгрудничок; до кінця першого року замість розпашонки вдягається сорочка, замість повзунів – колготки.

Догляд за пуповинним залишком.

Згідно наказу МОЗ України №152 від 04.04.2005 р. Догляд за пуповинним залишком виконують слідуючим чином :

- Перетинання та клемування пуповини в пологовій залі (операційній)
- Змінити використані рукавички на стерильні перед тим, як накласти стерильні затискачі на пуповину приблизно через 1 хвилину після народження дитини.
- Перерізати пуповину стерильними ножицями.

- Через 2 години після народження дитини на пеленальному столі накласти стерильну одноразову клеми на 0.3 – 0.5 см від пуповинного кільця.
- Обробка культі пуповини антисептиками, антибіотиками недоцільна [А].
- Догляд за пуповинним залишком [А].
- Обов'язкове та ретельне миття рук медперсоналом та матерями.
- Пуповинний залишок не треба накривати пов'язками або підгузниками [А].
- Нема необхідності обробляти пуповинний залишок антисептиками та антибактеріальними засобами за умови забезпечення раннього контакту матері і дитини „шкіра-до-шкіри” з подальшим спільним перебуванням [А].
- За умови відсутності раннього контакту „шкіра-до-шкіри” матері і дитини та подальшого відокремлення від матері з метою профілактики колонізації госпітальною флорою рекомендується обробка пуповинного залишку та пуповинної ранки розчином брилиантової зелені [В].
- Одяг дитини повинен бути чистим.
- При забрудненні пуповинного залишку (залишки сечі, випорожнень тощо) необхідно відразу промити пуповинний залишок теплою кип'яченою водою з милом та ретельно просушити його чистою пелюшкою або серветкою.
- Необхідно підтримувати пуповинний залишок завжди сухим та чистим.
- Стежити за імовірними ознаками інфекції.
- Догляд за пуповинним залишком (пупковою ранкою) після виписки з пологового стаціонару.
- Дитину можна виписувати до дому з пуповинним залишком, який не має ознак інфекції, при умові проведення медичним персоналом пологового стаціонару навчання та освоєння матір'ю навичок догляду за пуповинним залишком.
- Необхідно підтримувати пуповинний залишок (пупкову ранку) завжди сухою та чистою.
- Не накривати пуповинний залишок (пупкову ранку) підгузниками.
- До загоєння пупкової ранки купати дитину у кип'яченій воді.
- Ретельно стежити за ймовірними ознаками інфекції.

ДЕЗІНФЕКЦІЯ ТА СТЕРИЛІЗАЦІЯ ПРЕДМЕТІВ ДОГЛЯДУ ЗА ДІТЬМИ (ОБРОБКА МЕНЗУРОК, ГОРЩИКІВ, ІГРАШОК, ПЛЯШЕЧОК, СОСОК, ТЕРМОМЕТРІВ, СПОВИВАЛЬНИХ СТОЛІВ ПІСЛЯ КОРИТУВАННЯ НИМИ).

Дезінфекція. Ця система заходів, які спрямовані на знищення збудників хвороб і створення умов, перешкоджаючих їх розповсюдженню в навколишньому середовищі.

Розрізняють два види дезінфекції: профілактичну та дезінфекцію, що проводиться в епідемічному вогнищі, яка у свою чергу ділиться на поточну і заключну.

Профілактичну і поточну дезінфекцію в епідемічному вогнищі проводять молодші медичні сестри і медичні сестри. Для проведення заключної

дезінфекції в епідемічному вогнищі можуть запрошуватися співробітники центру санітарно-епідеміологічного нагляду і дезінфекційних станцій.

Інвентар для проведення дезінфекційних заходів (відра, швабри, дрантя і ін.) маркірується і використовується лише в тих приміщеннях, для яких він призначений.

Профілактична дезінфекція проводиться в приміщеннях незалежно від наявності інфекційних захворювань з метою попередження накопичення і розповсюдження збудників хвороб. Для знезаражування повітря використовують ультрафіолетове випромінювання, провітрювання. Предмети обстановки, іграшки, підлогу, протирають (не рідше 2 раз на день) ганчіркою, змоченою 0,5—1 % розчином хлорного вапна або 0,2—1 % розчином хлораміну або іншими дезінфікуючими розчинами.

Вологе протирання меблів проводять щодня. Панелі миють або протирають вологою ганчіркою 1 раз на 3 дні. Верхні частини стін, стелі, плафони очищають від пилу 1 разів на тиждень, з такою ж частотою протирають віконні рами і двері. Дуже важливо щоденне вологе протирання радіаторів і труб центрального опалювання, оскільки існуючий пил може прогоріти, при цьому утворюється оксид вуглецю, що є неприпустимим. М'які речі (килими, порт'єри, покривала, ковдри) вибивають і витрушують на відкритому повітрі або чистять пилососом.

Правила стерилізації сосок і пляшок. Брудні соски ретельно миють спочатку в проточній воді, а потім теплою водою з содою (0,5 чайної ложки питної соди на стакан води), при цьому їх вивертають навиворіт. Потім соски кип'ятять протягом 10—15 хв. Стерилізація сосок проводиться раз на день, звичайно в нічний час. Проводить її палатна медична сестра. Чисті гумові соски зберігають сухими в закритому (скляному або емальованому) посуді з маркіровкою "Чисті соски". Чисті соски дістають стерильним пінцетом, а потім чисто вимитими руками надягають на пляшку. Використані соски збирають в посуд з маркіровкою "Брудні соски".

Стерилізація пляшок проводиться в буфетній. Спочатку пляшки обезжирюють в гарячій воді з гірчицею (50 г сухої гірчиці на 10 л води), потім миють за допомогою йоржа, промивають проточною водою зовні і зсередини (використовують пристрій у вигляді фонтанчиків для обполіскування пляшок) і обполіскують. Чисті пляшки шийкою вниз поміщають в металеві сітки, а коли стечуть залишки води, пляшки в сітках ставлять в сухожарову шафу на 50—60 хв (температура в шафі 120—150 °C).

Пляшки можна стерилізувати кип'яченням. Для цього їх поміщають в спеціальний посуд (бак, каструлю), заливають теплою водою і кип'ятять 10 хв. Зберігають стерильні пляшки з горловиною, закритими стерильними ватяно-марлевими тампонами, в окремо виділених для цього шафах.

Приводимо найбільш поширені дезінфікуючі розчини і способи їх приготування.

1. Хлорне вапно (гіпохлорид кальцію) є білим дрібним порошком з різким запахом хлора. Зберігають в сухій, захищеній від світла тарі. Використовують в сухому вигляді для знезараження виділень хворого.

Досить часто застосовується розчин хлорного вапна, який освітлювали. Розчини хлорвміщуючих речовин готують в дерев'яному, емальованому, фаянсовому або захищеному від корозії металевому посуді з кришкою, що закривається. Як правило використовують 10 % і 20 % розчини. Розрахункову кількість хлорного вапна розмішують спочатку в невеликій кількості води до утворення рівномірної кашки, потім, продовжуючи помішувати, доливають воду до загального об'єму, знову перемішують до утворення однорідної суспензії і залишають під кришкою на 24 ч. Протягом перших 4 ч необхідно не менше 3 разів перемішувати суміш. Через 24 ч обережно, не збовтуючи осаду, освітлений розчин зливають. Для дезінфекції як правило використовують 0,2—1 % робочий розчин, виготовлений із вихідного розчину (на 10 л потрібно 200—1000 мл вихідного 10 % розчину, що був освітлений).

2. Хлорамін Б (N-хлорбензолсульфонамід натрію) — білий кристалічний порошок, що містить 25—29 % активного хлора. Для знезараження використовують 0,2—4 % розчин хлораміну. Готують 1 % розчин хлораміну Б, розмішуючи порошок в невеликій кількості гарячої води (50—60 °C), потім доводять розчин водою до потрібного об'єму. На 10 л води необхідно взяти 0,1 кг хлораміну. Термін зберігання готового розчину не більше 5 днів.

3. Мильно-содовий розчин 1—2 % готують таким чином, що додають у воду відповідну кількість господарського мила і бікарбонату натрію (сода). Для приготування 1 % розчину 0,1 кг господарського мила і 0,1 кг соди розводять в 10 л води. Розчин готують безпосередньо перед використанням.

Матеріали для самоконтролю:

Тести для самоконтролю:

1. Для лікування пліснявки використовують
  - A. 1 % розчин перманганату калію
  - B. 2 % розчин бриліантового зеленого
  - C. олію
  - D. 2-5 % розчин натрію гідрокарбонату

2. З метою профілактики пліснявки необхідно
  - A. усі предмети догляду за дитиною кип'ятити
  - B. сосок груди матері перед годуванням мити перевареною водою
  - C. сосок груди матері обробляти після годування 1 % розчином бриліантового зеленого
  - D. все перераховане

3. Види стерилізації, крім:
  - A. паровий;
  - B. повітряний;
  - C. хімічний;
  - D. газовий;
  - E. комбінований

4. Профілактична дезінфекція передбачає:
  - A. обробку предметів користування в дез. камері;
  - B. знезараження предметів користування у відділенні;
  - C. провітрювання приміщень, вологе прибирання;
  - D. планове знищення комах (мухи, комари, воші) шляхом обробки приміщення.
  - E. кип'ятіння іграшок, посуду.

5. Методи профілактики педікульозу:
  - A. Огляд волосистої частини голови.
  - B. Обробка волосистої частини голови розчином "Ніттіфор" або іншим педікулоцидом.
  - C. Дитину не госпіталізують при наявності педікульозу.
  - D. Обробка одягу в дезинсекційній камері.
  - E. Госпіталізація дитини в інфекційне відділення при наявності педікульозу.

Задачі для самоконтролю:

Задача 1

У дитини 1 місяць при огляді ротовою порожнини на слизовій оболонці виявлено пліснявку. Які рекомендації щодо лікування необхідно дати?

Задача 2

Вам необхідно провести санітарну обробку приміщення. У відділенні є порошок хлораміну. Приготуйте робочий розчин хлораміну.

Відповіді до Тестів: 1 – А; 2 - D; 3 – Е; 4 – С; 5 – А.

Відповіді до Задач:

Задача 1: сосок грудей матері перед годуванням мити кип'яченою водою; сосок грудей матері обробляти після годування 1 % розчином бриліантового зеленого; обробка порожнини рота дитини 5- 6 разів на добу 2-5% розчином натрію гідрокарбонату

Задача 2: Розчинити 100 г порошку хлораміну в 1 л води (50—60 °С). Додати ще 9 л води. Виходить 1 % розчин хлораміну. Строк зберігання готового розчину не більше 5 діб.

Перелік навчально – методичної літератури

Основна література

1. Педіатрія: Навч. посібник. О.В.Тяжка, О.П.Вінницька, Т.І.Лутай; За ред. проф. О.В.Тяжкої. – К.: Медицина, 2005. – 552 с.
2. Нетяженко В.З., Сьоміна А.Г., Присяжнюк М.С. „Загальний та спеціальний догляд за хворими”, К., 1993. – 304 с.
3. Щупіпенко І.М. „Загальний та спеціальний догляд за хворими з основами валеології”, К., 1998. – 384 с.
4. „Загальний догляд за хворими в терапевтичному та хірургічному стаціонарах”/ за ред. Візіра А.Д. Учбовий посібник для студентів медичних вузів. – Запоріжжя, 1996.
5. В.Г. Майданник, В.Г. Бурлай. „Ваша дитина (догляд та виховання)”. - К. 2004.- 298с.
6. В.Г. Майданник, К.Д. Дука, В.Г. Бурлай.” Практикум з пропедевтичної педіатрії з доглядом за дітьми”. – К. 2002. Знання України

Додаткова література

7. Гребенев А.Л., Шептулин А.А., Хохлов А.М. Основы общего ухода за больными. – М. : Медицина, 1999.
8. Общий уход в терапевтической клинике/ под ред. Ослопова В.Н. – М.: МЕДпресс-информ, 2002
9. Дзяк Г.В., Нетяженко В.З., Хомазюк Т.А. Основы обстеження хворого та схема історії хвороби (довідник). – Дн-ск, Арт-прес, 2002
10. П.М. Гудзенко . Рациональное харчування дітей./ Здоров'я.- К. 1974
11. Грандо А.А., Грандо С.А. Врачебная этика и деонтология. – К. : Здоровье 1994
12. Пелешук А.П., Передерій В.Г. , Рейдерман М.І. Фізичні методи дослідження в клініці внутрішніх хвороб. – К.: Здоров'я, 1993.